

ІНТЕГРАЦІЯ МИРОТВОРЧОЇ ПАРАДИГМИ В СИСТЕМУ ОСВІТИ ХХІ СТОЛІТТЯ: ДОСВІД І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПВНЗ «МІЖНАРОДНИЙ ЕКОНОМІКО-ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АКАДЕМІКА СТЕПАНА ДЕМ'ЯНЧУКА»

Дем'янчук А. С.

доктор педагогічних наук,
професор кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»
ORCID ID: 0000-0002-0727-9265

Мельничук Л. Б.

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»
ORCID ID: 0000-0001-8307-7932

Пагута Т. І.

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»
ORCID ID: 0000-0003-3165-0949

У статті здійснено теоретико-практичний аналіз упровадження педагогіки миру в діяльність сучасного закладу вищої освіти в умовах воєнних викликів і соціокультурних трансформацій українського суспільства.

Концептуальну основу статті становить аналіз науково-педагогічної спадщини академіка Степана Якимовича Дем'янчука як засновника авторської концепції педагогіки миру, у центрі якої перебуває особистість як носій гуманістичних цінностей, громадянської зрілості й відповідальності за долю держави. Розкрито історико-інституційний контекст становлення університету, у межах якого інтеграція миротворчих ідей постає не як реактивна відповідь на сучасні виклики, а як закономірне продовження філософії засновника, що синтезує принципи академічної свободи, національної традиції та загальнолюдських цінностей. Обґрунтовано, що міжнародна діяльність сприяє формуванню глобального науково-освітнього простору, ґрунтованого на принципах взаєморозуміння, співпраці та культури миру, водночас посилюючи європейську інтеграцію української вищої освіти.

Окрему увагу зосереджено на науково-дослідній діяльності університету в межах теми «Виховання учнівської та студентської молоді на ідеях миру», що передбачає оприлюднення результатів у фахових і міжнародних виданнях, активне залучення здобувачів освіти до дослідницької роботи, організацію міжнародних конференцій і конкурсів наукових праць. Розкрито виховний і соціокультурний виміри реалізації миротворчої парадигми, зокрема через проведення Міжнародних громадських учнівських читань «Я голосую за мир!», діяльність Музею миру як осередку формування гуманістичних цінностей, а також функціонування Центру волонтерів і Польсько-українського адаптаційного центру в межах програми RITA.

Доведено, що миротворчість у сучасній освіті постає як цілісна система цінностей і практик, яка поєднує академічну підготовку, патріотичне виховання, міжкультурну комунікацію та соціальну відповідальність, забезпечуючи формування особистості, здатної до активної громадянської позиції й утвердження миру як суспільної мети.

Ключові слова: миротворча парадигма, педагогіка миру, заклад вищої освіти, гуманістичні цінності, громадянська відповідальність, міжнародне партнерство, волонтерська діяльність, духовна стійкість.

Demianchuk A. S., Melnychuk L. B., Pahuta T. I. Integration of the peacebuilding paradigm into the education system of the 21st century: experience and prospects for the development of the Private Higher Educational Institution "International Economic and Humanitarian University named after Academician Stepan Demianchuk"

The article provides a theoretical and practical analysis of the implementation of peace pedagogy in the activities of modern higher education institutions in the context of military challenges and sociocultural transformations in Ukrainian society. The conceptual basis of the article is an analysis of the scientific and pedagogical legacy of Academician Stepan Yakymovych Demyanchuk as the founder of the author's concept of peace pedagogy, which focuses on the individual as a bearer of humanistic values, civic maturity, and responsibility for the fate of the state. It is argued that international activity contributes to the formation of a global scientific and educational space based on the principles of mutual understanding, cooperation, and a culture of peace, while strengthening the European integration of Ukrainian higher education.

Special attention is focused on the university's research activities within the theme "Educating schoolchildren and students on the ideas of peace," which involves publishing results in professional and international publications, actively involving students in research work, and organizing international conferences and competitions for scientific works.

It has been proven that peacebuilding in modern education is a holistic system of values and practices that combines academic training, patriotic education, intercultural communication, and social responsibility, ensuring the formation of a personality capable of active citizenship and the establishment of peace as a social goal.

Keywords: *peacebuilding paradigm, peace pedagogy, higher education institution, humanistic values, civic responsibility, international partnership, volunteerism, spiritual resilience.*

Вступ. Сучасна система освіти переживає глибоку трансформацію, зумовлену не лише глобальними викликами цивілізаційного розвитку, а й сьогоденніми подіями, що визначають історичну долю України.

Повномасштабна війна, розв'язана проти нашої держави, докорінно змінила соціокультурний контекст функціонування освітнього простору, окресливши перед закладами вищої освіти завдання, які виходять далеко за межі традиційних академічних функцій. В умовах постійної небезпеки, емоційного напруження та необхідності забезпечення безперервності освітнього процесу надзвичайної актуальності набуває формування миротворчого мислення, культури діалогу й гуманістичних цінностей у студентської молоді.

У сучасному педагогічному дискурсі проблема інтеграції миротворчої парадигми в освітній процес закладів освіти була предметом дослідження низки вітчизняних учених: понятійно-категоріальний апарат миротворчої проблематики (Е. Коваленко, О. Явтушенко); філософсько-педагогічне осмислення проблеми війни і миру в контексті сучасних глобальних трансформацій (В. Андрущенко, О. Капто); педагогічні засади виховання в дусі миру (О. Безкоровайна, І. Бех, А. Дем'янчук, С. Дем'янчук,

Т. Колупасва, Л. Мельничук, Т. Пагута, А. Петрук, О. Петрук та ін.).

Отже, аналіз наукових праць засвідчує, що проблема інтеграції миротворчої парадигми в систему освіти ХХІ століття має ґрунтовну теоретико-методологічну базу, розроблену у філософському та психолого-педагогічному вимірах, однак потребує подальшого осмислення в умовах сучасних суспільних викликів і трансформацій освітнього простору України.

Саме тому інтеграція миротворчої парадигми в систему освіти ХХІ століття постає не лише як теоретична потреба, а як стратегічний напрям розвитку сучасного університету, покликаною сприяти духовній стійкості нації, відновленню соціальної гармонії та зміцненню гуманітарного потенціалу суспільства.

ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука» в цих складних обставинах демонструє високий рівень адаптивності, інтелектуальної зрілості й соціальної відповідальності, а також є осередком упровадження миротворчих ідей у наукову, педагогічну й виховну діяльність [1].

Методи та методики дослідження. Методологічну основу дослідження становить комплекс взаємопов'язаних теоретичних та емпіричних методів, що забезпечили ціліс-

ний аналіз інтеграції миротворчої парадигми в систему освіти ХХІ століття й узагальнення досвіду ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука». У роботі застосовано аналіз, синтез, узагальнення та систематизацію наукових джерел для уточнення сутності понять «педагогіка миру», «миротворча парадигма», «виховання у дусі миру» й визначення ступеня розробленості проблеми. Порівняльно-історичний і концептуально-інтерпретаційний аналіз використано з метою осмислення генези миротворчих ідей і ролі науково-педагогічної спадщини академіка С. Дем'янчука в їх розвитку.

Використання емпіричних методів ґрунтується на вивченні й узагальненні практичного досвіду університету, аналізі освітніх програм, навчально-методичного забезпечення, матеріалів науково-дослідної діяльності, міжнародних проєктів і виховних ініціатив, що реалізуються в межах теми «Виховання учнівської та студентської молоді на ідеях миру». Дослідження спирається на системний, аксіологічний, особистісно орієнтований і соціокультурний підходи, що забезпечило наукову обґрунтованість і цілісність отриманих результатів.

Результати. Ідеї інтеграції миротворчої парадигми в освітній процес неможливо розглядати поза контекстом історії становлення й розвитку нашого університету. Саме засновник цього закладу, академік Степан Якимович Дем'янчук, створив інтелектуальне та духовне підґрунтя сучасного бачення освіти як простору формування культури миру. Його педагогічна філософія, що пройшла випробування війною та суспільними викликами сьогодення, стала невід'ємною частиною концептуальної основи університету, який нині гідно продовжує його справу [2, с. 150].

Саме на цій основі сформувалася його авторська концепція – педагогіка миру, у центрі якої перебуває людина як творець, громадянин і носій гуманістичних цінностей [4].

Його науково-педагогічна спадщина є прикладом глибокого синтезу філософського осмислення освіти, практичного досвіду й духовних орієнтирів, що утверджують ідею миру як визначальний чинник формування особистості [3].

Важливим етапом реалізації цих ідей стала його організаційна діяльність. Як засновник і перший проректор Рівненського економіко-гуманітарного інституту (нині – ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука»), учений створив освітній простір, у якому поєднувалися академічна свобода, національні традиції та гуманістичні цінності. Під його керівництвом заклад набув рис інноваційного університету, орієнтованого на формування сучасного громадянина світу – інтелектуального, морального й соціально активного.

Упровадження миротворчих ідей академіка Степана Якимовича Дем'янчука набуло широкого міжнародного виміру, вийшовши далеко за межі освітнього простору університету його імені й утвердившись як складник глобального науково-освітнього діалогу про культуру миру.

Реалізуючи засадничі принципи педагогіки миру, університет активно інтегрується в міжнародний академічний простір, бере участь у міжнародних проєктах і програмах, що сприяє утвердженню гуманістичних ідей української освіти у світовому контексті.

Важливим напрямом інтернаціоналізації стало впровадження спільних програм із закладами Польщі й Угорщини, а також участь у програмі Twinning, орієнтованій на підтримку українських університетів у період війни через довгострокове партнерство з європейськими інституціями [5] (рис. 1).

У межах побратимського партнерства з Університетом Бат Спа (Велика Британія) реалізовано спільний проєкт «Я голосую за мир: Співпраця та співчуття в часи війни», який не лише посилив дослідницький потенціал МЕНУ, а й розширив миротворчу діяльність Музею миру, сприяючи формуванню сприятливого соціокультурного середовища для української молоді [7].

Продовженням цієї діяльності стало створення студентського інтеркультурного проєктного клубу «Opening the Borders», що об'єднав студентів з різних країн світу – від Німеччини, Туреччини, Ізраїлю та Японії до Колумбії й США – задля міжкультурного діалогу, взаєморозуміння й поширення ідей миру через освіту [5] (рис. 2).

Символічним продовженням розгортання миротворчої парадигми в міжнародному вимірі стала Міжнародна студентська науково-практична конференція, що об'єднала наукову молодь МЕНУ й Університету Бат Спа, сприяючи розвитку глобальної наукової спільноти, обміну досвідом і формуванню спільного інтелектуального простору миру й співпраці.

Таким чином, миротворчі ідеї Степана Дем'янука стали вагомим чинником європейської інтеграції української освіти.

У контексті впровадження миротворчих ідей академіка Степана Якимовича Дем'янука в нашому закладі вищої освіти затверджено науково-дослідну тему «Виховання учнівської та студентської молоді на ідеях миру», реалізація якої спрямована на

Рис. 1. Інтеграція миротворчої парадигми Степана Дем'янука в Міжнародному академічному просторі

Рис. 2. Студентський інтеркультурний проєктний клуб «Opening the Borders»

теоретичне осмислення, практичне впровадження й популяризацію засад педагогіки миру в сучасному освітньому просторі.

У межах виконання теми науково-педагогічні працівники систематично публікують результати досліджень у фахових і міжнародних виданнях, зокрема в збірниках, індексованих у Scopus, а також залучають студентську молодь до дослідницької діяльності через підготовку наукових статей, участь у конференціях, конкурсах студентських робіт і наукових семінарах [1].

У рамках послідовної реалізації миротворчих ідей видатного педагога з 2024 року в нашому університеті започатковано Конкурс наукових робіт імені академіка Степана Дем'янчука «Проблеми війни та миру: український вимір» (рис. 3).

Наукові напрями конкурсу дають змогу молодим дослідникам виявляти власну громадянську позицію, аналізувати феномени війни і миру крізь призму історії, культури, економіки, політики, права, психології, філології та педагогіки. Особливу увагу приділено дослідженням питань інформаційної безпеки, протидії дезінформації, проблем державотворення, воєнних рефлексій в українській літературі, а також осмисленню досвіду миротворчої дипломатії.

Як ініціатор учнівських громадських читань «Я голосую за мир», Степан Якимович

прагнув розширити межі традиційної освіти, залучаючи молодь до суспільного осмислення миру як універсальної категорії людського буття. Ця ініціатива стала формою практичного втілення ідей педагогіки миру, сприяла розвитку критичного мислення, соціальної активності й громадянської зрілості молоді.

Проведення Міжнародних громадських учнівських читань «Я голосую за мир!» – традиція, яка започаткована університетом ще з 1996 року. Метою читань є залучення талановитої учнівської еліти в прозовій і віршованій формах висловити своє бачення проблеми війни і миру [6].

За результатами читань щорічно видається збірник. Наскрізною ідеєю кожного твору є бажання жити на мирній землі, віра в перемогу, співчуття постраждалим. У розумінні дітей Україна – це багатостраждальна мати, яку потрібно захищати й піднімати з руїни.

Географія учнівських читань охоплює як всі регіони України, так і зарубіжні країни. Так, учасниками читань стали представники понад 20 країн, а саме: Великої Британії, Польщі, Чеської Республіки, Німеччини, Кореї, Ізраїлю, Туреччини, Грузії, Північної Ірландії, Угорщини, Колумбії, Японії, Словаччини, Бельгії, Іспанії, США тощо (рис. 4).

Рис. 3. Реалізація науково-дослідної теми «Виховання учнівської та студентської молоді на ідеях миру» (0124U001416)

У 2025 році в читаннях узяла участь рекордна кількість учасників – понад 250 учнів з різних областей України та зарубіжжя.

У рамках реалізації миротворчих ідей академіка Степана Якимовича Дем'янчука з 2025 року в нашому закладі вищої освіти започатковано вивчення навчальної дисципліни «Педагогіка миру» для здобувачів спеціальностей «Дошкільна освіта», «Початкова освіта» та «Середня освіта». Її впровадження стало закономірним кроком у розвитку гуманітарної місії університету, спрямованої на формування педагогів нового типу, здатних до виховання підростаючого покоління в дусі миру, людяності, національної гідності й толерантності.

Реалізуючи глибоко гуманістичну місію освіти, Степан Дем'янчук виступив ініціатором створення Музею миру – унікального культурно-освітнього простору, покликаного формувати в студентів і відвідувачів ціннісне ставлення до миру, людського життя

й національної пам'яті, який став не лише символом миротворчої педагогіки, а й практичною платформою для міжкультурного діалогу, патріотичного виховання та утвердження ідеалів добра і взаєморозуміння.

На базі Музею відбуваються екскурсії для учнівської та студентської молоді, а також проводяться практичні й лабораторні заняття для студентів (рис. 5).

Серед відвідувачів музею – відомі українські політики, журналісти, учені. Їхні схвальні відгуки про Музей Миру записані в Книзі почесних відвідувачів.

В одній з експозицій Музею представлений тематичний напрям з педагогіки миру, тому щорічно у квітні Музей Миру приймає учнів зі шкіл Рівненщини та регіону – учасників учнівських громадських читань «Я голосую за Мир».

В університеті діє Центр волонтерів. Представники різних факультетів університету займаються багатьма напрямками волонтер-

■ Мета: залучення талановитої учнівської еліти у прозовий та віршованій формах висловити своє бачення проблеми війни та миру.

■ Збірник учнівських громадських читань

■ ГЕОГРАФІЯ ЧИТАНЬ
охоплює як всі регіони України, так і зарубіжні країни:

- 🌍 Велика Британія
- 🌍 Польща,
- 🌍 Чехія,
- 🌍 Німеччина,
- 🌍 Угорщина,
- 🌍 Ізраїль,
- 🌍 Туреччина,
- 🌍 Грузія,
- 🌍 Іспанія
- 🌍 Португалія
- 🌍 США
- 🌍 Корея

Рис. 4. Міжнародні учнівські громадські читання «Я голосую за мир»

Рис. 5. Музей Миру

ської діяльності з надання соціально-педагогічних і психологічних та інших послуг військовим і їхнім сім'ям, дітям-сиротам, людям, які потребують особливої уваги.

Викладачі й студенти є активними учасниками всеукраїнських і благодійних акцій, започаткованих у межах проєктів міжнародного Благодійного фонду «Сильні духом» і Благодійного фонду «Скарбниця Надії» м. Рівного (рис. 6).

Учасники освітнього процесу нашого університету брали участь у різноманітних заходах щодо підтримки онкохворих дітей, воїнів ЗСУ, внутрішньо переміщених осіб.

У рамках реалізації Міжнародної програми RITA в університеті відкрито Польсько-український адаптаційний центр, діяльність якого спрямована на забезпечення процесу ерготерапії з використанням адаптивних ігор для зменшення негативних явищ сьогодення (нервових станів, депресії, тривоги тощо). Учасниками

проєкту є викладачі університету й студенти-волонтери (рис. 7).

Діяльність центру сприяє покращенню адаптації до умов, що створилися внаслідок війни на території України, зменшенню впливу несприятливих факторів на різні аспекти життя, такі як фізичне та психічне здоров'я, соціальна взаємодія, покращення дрібної моторики й когнітивних функцій

Висновки. Отже, звернення до постаті Степана Якимовича Дем'янчука та його педагогічної спадщини дає змогу глибше усвідомити не лише історичні витоки, а й сучасний сенс упровадження миротворчої парадигми в освітній простір.

Його життєвий і науковий досвід є взірцем того, як особистісна місія може інтегруватися в стратегічну освітню концепцію, що продовжує формувати гуманістичну парадигму української вищої школи у XXI столітті.

Досвід університету підтверджує: миротворчість у сучасній освіті – це не лише педа-

Рис. 6. Волонтерська діяльність МЕГУ

Рис. 7. Польсько-український адаптаційний центр

логічна концепція, а багатовимірною системою цінностей, що поєднує наукові знання, етичні принципи, патріотичне виховання та міжкультурну комунікацію.

Саме тому МЕГУ як сучасний заклад вищої освіти забезпечує формування особистості, здатної не лише до фахової самореалізації, а й до активної громадянської позиції, спрямованої на збереження людської гідності, підтримку суспільної солідарності й утвердження миру як вищої соціальної мети.

Інформація про використання штучного інтелекту. Під час підготовки статті інструменти штучного інтелекту не використовувалися.

Конфлікт інтересів. Пагута Т. І. є членом редакційної колегії журналу. Для забезпечення незалежності редакційного процесу рукопис розглядався редактором, який не мав конфлікту інтересів з автором. Автор не брав участі у відборі рецензентів, процесі рецензування та прийнятті рішення щодо публікації статті. Рукопис пройшов стандартну процедуру подвійного сліпого рецензування.

Список використаних джерел

1. Виховання в дусі миру як пріоритетний напрям роботи викладачів Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янука / А. С. Дем'янука, О. О. Марчук, Л. Б. Мельничук, О. М. Петрук. *Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ : збірник наукових праць*. Рівне : РВЦ МЕГУ ім. акад. С. Дем'янука, 2018. № 2(20). С. 21–27.
2. Дем'янука А. С. Теорія виховання учнів на ідеях миру. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти*. Рівне : РДГУ, 2000. С. 149–197.
3. Дем'янука С. Я. Зміст виховання учнів на ідеях миру. Педагогіка єдиного і цілісного миру : матеріали Міжнародної конференції. Рівне, 1995. С. 8–14.
4. Дем'янука С. Я., Колупаєва Т. Є. Виховання молодших школярів в дусі миру. Рівне, 1990. 107 с.
5. Реалізація принципів міжнародної наукової грантової проектної діяльності закладів вищої освіти / О. О. Марчук, Л. Б. Мельничук, А. Ю. Лавренюк, Т. І. Пагута. *Актуальні питання у сучасній науці. Серії «Педагогіка», «Право», «Економіка», «Державне управління», «Техніка», «Історія та археологія»*. 2023. № 12(18). С. 1172. С. 949–960.
6. Peace education in a time of war: the Museum of Peace in Rivne, Ukraine as a space of memory making and hope / O. Marchuk, L. Melnychuk, T. Paguta, Y. Pocheniuk, A. Bates, Y. Paez and A. Parfitt. *Journal of Peace Education Published online*. 2023. № 12. P. 1–18. URI: <http://surl.li/omulx> (дата звернення: 12.02.2026).

References

1. Demianchuk, A. S., Marchuk, O. O., Melnychuk, L. B., & Petruk, O. M. (2018). Vykhovannia v dusi myru yak priorytetnyi napriam roboty vykladachiv Mizhnarodnoho ekonomiko-humanitarnoho universytetu imeni akademika Stepana Demianchuka [Education in the spirit of peace as a priority direction of work of teachers of the International Economic and Humanitarian University named after Academician Stepan Demianchuk]. *Psycholoho-pedahohichni osnovy humanizatsii navchalno-vykhovnoho protsesu v shkoli ta VNZ – Psychological and pedagogical foundations of humanization of the educational process in school and higher education institutions*, 2(20), 21–27 [in Ukrainian].
2. Demianchuk, A. S. (2000). Teoriia vykhovannia uchniv na ideakh myru [Theory of educating students on the ideas of peace]. *Onovlennia zmistu, form ta metodiv navchannia i vykhovannia v zakladyakh osvity – Updating the content, forms and methods of teaching and education in educational institutions*, 149–197 [in Ukrainian].
3. Demianchuk, S. Ya. (1995). Zmist vykhovannia uchniv na ideakh myru [Content of educating students on the ideas of peace]. *Pedahohika yedynoho i tsilisnoho myru – Pedagogy of a unified and integral peace: Proceedings of the International Conference*, 8–14 [in Ukrainian].
4. Demianchuk, S. Ya., & Kolupaieva, T. Ye. (1990). *Vykhovannia molodshykh shkolariv v dusi myru* [Education of primary school students in the spirit of peace]. Rivne: N.p. [in Ukrainian].
5. Marchuk, O. O., Melnychuk, L. B., Lavreniuk, A. Yu., & Pahuta, T. I. (2023). Realizatsiia pryntsyviv mizhnarodnoi naukovoї hrantovoї proektnoi diialnosti zakladiv vyshchoї osvity [Implementation of the principles of international scientific grant project activities of higher education institutions]. *Aktualni pytannia u suchasni nauki – Current issues in modern science*, 12(18), 949–960 [in Ukrainian].
6. Marchuk, O., Melnychuk, L., Pahuta, T., Pocheniuk, Y., Bates, A., Paez, Y., & Parfitt, A. (2023). Peace education in a time of war: the Museum of Peace in Rivne, Ukraine as a space of memory making and hope. *Journal of Peace Education*, 1–18. Retrieved from: <http://surl.li/omulx>.

Дата першого надходження статті до видання: 29.07.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.08.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 14.10.2026